

**ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI НОМИДАН
ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ**

Тошкент шаҳри   2020 йил 12 март   4-1001-2007/3482-сонли иш

Тошкент туманлараро иқтисодий суди, судья О.Гулямова раислигида, судья ёрдамчиси А.Бахшуллоев котиблигида, Тошкент вилояти Пискент туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгашининг даъвогар “Жахонгир” ФХ манфаатида жавобгар “Nature Cotton” МЧЖга нисбатан 225 224 807 сўм асосий қарз ва 45 044 961 жарима ундириш тўғрисидаги даъво аризаси ва унга илова қилинган хужжатларни тарафлардан: Тошкент вилояти Пискент туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши вакили О.Хайдаров (2020 йил 10 мартдаги 7-сонли ишончнома асосида), даъвогар вакили А.Исоқов (2020 йил 12 мартдаги ишончнома асосида), жавобгар вакили В.Сахибов (раҳбар) иштирокида, очиқ суд муҳокамасида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

А Н И Қ Л А Д И:

Тошкент вилояти Пискент туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши (бундан буён матнда Кенгаш деб юритилади) даъвогар “Жахонгир” ФХ (бундан буён матнда даъвогар деб юритилади) манфаатида судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, “Nature Cotton” МЧЖ (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади) ҳисобидан 225 224 807 сўм асосий қарз ва 45 044 961 жарима ундиришни сўраган.

Суд муҳокамаси давомида Кенгаш вакили судга даъво аризасига қўшимча тақдим этиб, унга кўра жавобгардан 212 682 462 сўм асосий қарз ва 59 551 086 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суд мажлисида даъвогар вакили даъво аризасини қўллаб-қувватлаб, уни тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Шунингдек, Кенгаш вакили ҳам даъво аризасини қўллаб-қувватлаб, уни қўшимча даъво аризасини инобатга олган ҳолда тўли қаноатлантиришн сўради.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар вакили асосий қарздорликни тан олиб, даъво аризаси ва суднинг ажрими кеч этиб келганлиги, ишга тайёрланишга улгурмаганлиги сабабли ишни кўришни кейинга қолдиришни сўради.

Даъвогар ва Кенгаш вакиллари жавобгарнинг суд мажлисини кейинга қолдириш ҳақидаги оғзаки илтимосига эътироз билдириб, хўжалик молиявий оғир аҳволда эканлиги, унинг солиқ ва бюджет олдида қарздорликлари мавжудлигини маълум қилиб, уни рад этишни ва суд мажлисини кейинга қолдирмасликни сўрашди.

Суд тарафлар вакиллари тушунтиришларини тинглаб, иш хужжатларини ўрганиб, қуйидагиларга кўра даъво аризасига қўшимчани иш юритишга қабул қилишни, жавобгарнинг суд муҳокамасини кейинга қолдириш ҳақидаги оғзаки илтимосини қаноатлантиришни рад этишни, даъво аризасини

қисман қаноатлантиришни ва суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим топади:

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси (бундан буён матнда ИПК деб юритилади)нинг 157-моддаси биринчи қисмига асосан, даъвогар ишни биринчи инстанция судида кўриш чоғида ишнинг мазмунан кўрилиши якуни бўйича чиқариладиган суд ҳужжати қабул қилингунига қадар даъвонинг асосини ёки предметини ўзгартиришга, даъво талабларининг миқдорини кўпайтиришга ёки камайтиришга ҳақли.

ИПК 169-моддаси учинчи қисмига асосан, суднинг ишда иштирок этувчи шахсларнинг аризалари ва илтимосномаларини қаноатлантириш тўғрисидаги ёки қаноатлантиришни рад этиш ҳақидаги ҳулосалари ишни кўриш натижалари бўйича чиқарилган суд ҳужжатида баён қилиниши мумкин.

Суд ушбу ҳолатни инобатга олиб, даъвогарнинг аризасини иш юритишга қабул қилишни лозим топади.

Бундан ташқари, суд жавобгар раҳабарининг ишни кейинга қолдириш ҳақидаги илтимоси билан келишмайди. Сабаби бугунги суд мажлисида жавобгарнинг раҳбари шахсан иштирок этиб, барча эътирозларини ёзма ва оғзаки равишда билдириш ҳуқуқига эга.

Шу сабабли суд жавобгарнинг илтимосномасини қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади)нинг 234-моддасига кўра мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

Мазкур ҳолда мажбурият маҳсулот етказиб бериш шартномасидан келиб чиққан.

ФК 236-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Иш ҳужжатларидан кўринишича, тарафлар ўртасида 2019 йил 14 февралда пахта хом ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш ҳақида 23-сонли контрактация шартномаси тузилган.

Ушбу шартноманинг 1.1-бандига кўра, хўжалик (даъвогар) 2019 йил ҳосилидан 10 га ер майдонидан 5 т махсар дуккакларини етказиб бериш корхона (жавобгар) эса етказиб берилган маҳсулотни қабул қилиш ва уни ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 1.1-бандига кўра, даъвогар (хўжалик) 137,17 тонна пахта хом ашёси ва уруғлик пахтани жавобгар (харидор)га қайта ишлаш ёки сотиш учун етказиб бериш, жавобгар эса ушбу маҳсулотларни келишилган муддатларда муайян нарх бўйича ҳақини тўлаб қабул қилишни ўз зиммасига олишган.

Шартнома шартларига асосан даъвогар томонидан жавобгарга 2019 йил 7 августда 1-сонли юк хати орқали 560 133 510 сўмлик маҳсулот топширилган.

Шартноманинг 4.5-бандига асосан жавобгар маҳсулот ҳақини 2019 йил 31 декабргача тўлаши назарда тутилган бўлсада, маҳсулотлар ҳақи жавобгар томонидан ҳозирги кунга қадар тўланмай қолган.

Тарафлар ўртасида тасдиқланган 2020 йил 9 март ҳолатидаги солиштирма далолатномага кўра, жавобгарнинг даъвогар олдидаги асосий қарздорлиги 212 682 462 сўмни ташкил қилади.

Даъвогар томонидан жавобгарга мавжуд қарздорликни қоплаш ҳақида 2019 йил 10 декабрда 01/03-299-сонли талабнома юборилган.

Бироқ, талабномага жавобан қарздорликни қоплаш билдирилган бўлсада, у оқибатсиз қолдирилган.

Шу асосда даъвогар иқтисодий судга даъво ариза билан мурожаат қилиб, мавжуд қарздорлик ва унга ҳисобланган пеняни жавобгар ҳисобидан ундиришни сўраган.

ФКнинг 465-моддасига кўра, контрактация шартномасига мувофиқ қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай маҳсулотни харид қиладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу маҳсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда белгиланган баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Агар ушбу Кодексда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса ёки у мажбурият моҳиятидан келиб чиқмаса, контрактация шартномасига нисбатан маҳсулот етказиб бериш шартномаси тўғрисидаги қоидалар, тегишли ҳолларда эса давлат эҳтиёжлари учун товарлар етказиб беришга доир давлат контракти тўғрисидаги қоидалар қўлланади.

Даъвогар томонидан қарздорликни ундириш борасида жавобгарга 10.12.2019 йилдаги 01/03-299-сонли талабнома юборилган бўлсада, жавобгар томонидан талабнома талаблари оқибатсиз қолдирилган.

Бундай ҳолатда даъвогарнинг жавобгар ҳисобидан 212 682 462 сўм асосий қарздорликни ундириш талаби асослидир. Чунки, иш ҳужжатларида ушбу қарздорликни тасдиқловчи тарафлар ўртасида тузилган солиштирма далолатнома мавжуд.

Шу сабабли суд даъвогарнинг жавобгар ҳисобидан 212 682 462 сўм асосий қарздорликни ундириш талабини тўлиқ қнаотлантиришни лозим топади.

Бундан ташқари, жавобгар томонидан шартномада назарда тутилган маҳсулотлар ҳақини тўлаш бўйича мажбуриятлар ўз вақтида ва лозим даражада бажарилмаганлиги учун 59 551 086 сўм пеня ундиришни сўраган.

ФК 333-моддаси биринчи қисмининг биринчи жумласида белгиланишича, қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, жавоб беради.

“Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 32-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ, етказиб берилган товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини ўз вақтида тўламаганлик учун сотиб олувчи (буюртмачи) етказиб берувчига ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун кечиктирилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи миқдорида, аммо кечиктирилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган миқдорида пеня тўлайди.

Аммо, шартноманинг 5.4-бандига мувофиқ, етказиб берилган маҳсулот учун тўлашдан асоссиз бош тортилганда жавобгар даъвогарга тўланмаган сумманинг, ўзи тўлашдан бош тортган сумманинг 20 фоизи миқдоридаги жаримани тўлаши, жавобгар жаримадан ташқари даъвогарга муддати ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун белгиланган муддатда тўланмаган сумманинг 0,4 фоизи миқдорида, бироқ муддати ўтказиб юборилган суммаларнинг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган миқдорда пеня тўлаши назарда тутилган.

ФКнинг 261-моддасига кўра, неустойка жарима ёки пеня шаклида бўлади.

Қарздор мажбуриятларни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган ҳолларда тўлайдиган ва, қоида тариқасида, қатъий пул суммасида ҳисобланадиган неустойка жарима ҳисобланади.

Қарздор мажбуриятларнинг бажарилишини кечиктириб юборганида тўлайдиган ва ўтказиб юборилган муддатнинг ҳар бир куни учун мажбуриятнинг бажарилмаган қисмига нисбатан фоиз билан ҳисобланадиган неустойка пеня ҳисобланади.

Мазкур ҳолатда жавобгар томонидан шартномада белгиланган маҳсулотни қабул қилиш бўйича мажбурият бажарилган бўлсада, унинг ҳақини ўз вақтида тўлаш мажбурияти кечиктирилган.

Бундай ҳолатда суд даъвогарнинг жавобгардан пеня ундириш ҳақидаги талабини асосли деб ҳисоблайди.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг “Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкый жавобгарлик тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида”ги Қарорининг 3-бандида, агар шартномада айнан битта мажбуриятнинг бузилиши учун неустойкани ҳам жарима, ҳам пеня кўринишида тўлаш назарда тутилган бўлса, судлар шуни эътиборга олишлари лозимки, қонунчиликда бошқача ҳоллар назарда тутилмаган бўлса, даъвогар фақатгина бир шаклдаги неустойка қўллашни талаб қилишга ҳақли эканлиги ҳақида тушунтириш берилган.

Шу сабабли суд, даъво аризасининг пеня ундириш ҳақидаги талабини қисман қаноатлантирган ҳолда, уни 9 500 000 сўмга камайтиришни лозим топади.

ИПК 118-моддасининг биринчи қисмига кўра, суд ҳаражатлари ишда иштирок этувчи шахсларга уларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда юклатилади.

Юқоридаги ҳолатларни инобатга олиб, суд жавобгарнинг ишни кўришни кейинга қолдириш ҳақидаги оғзаки илтимосномасини қаноатлантириш рад этишни, даъво аризасига қўшимчани иш юритишга қабул қилишни, даъвогарнинг даъво талабларини қисман қаноатлантиришни ва суд ҳаражатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим топади.

ИПКнинг 68, 118, 170, 176, 179-моддаларини қўллаб, суд

Қ А Р О Р   Қ И Л Д И :

Жавобгар “Nature Cotton” МЧЖнинг ишни кўришни кейинга қолдириш ҳақидаги оғзаки илтимосномасини қаноатлантириш рад этилсин.

Даъво аризасига қўшимча иш юритишга қабул қилинсин.

Даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар “Nature Cotton” МЧЖ ҳисобидан даъвогар “Жаҳонгир” ФХ фойдасига 212 682 462 асосий қарз, 9 500 000 сўм пеня ва 17 840 сўм почта ҳаражати ундирилсин.

Жавобгар “Nature Cotton” МЧЖ ҳисобидан республика бюджетига 5 444 670,96 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъво аризасининг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Ҳал қилув қарори қонуний кучга киргандан сўнг ижро варақаси берилсин.

Мазкур ҳал қилув қарори устидан бир ойлик муддат ичида Тошкент шаҳар иқтисодий судига апелляция тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Судья

О.Гулямова

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН
ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ
(хулоса қисми)

Тошкент шаҳри   2020 йил 12 март   4-1001-2007/3482-сонли иш

Тошкент туманлараро иқтисодий суди, судья О.Гулямова раислигида, судья ёрдамчиси А.Бахшуллоев котиблигида, Тошкент вилояти Пискент туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгашининг даъвогар “Жахонгир” ФХ манфаатида жавобгар “Nature Cotton” МЧЖга нисбатан 225 224 807 сўм асосий қарз ва 45 044 961 жарима ундириш тўғрисидаги даъво аризаси ва унга илова қилинган ҳужжатларни тарафлардан: Тошкент вилояти Пискент туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши вакили О.Хайдаров (2020 йил 10 мартдаги 7-сонли ишончнома асосида), даъвогар вакили А.Исоқов (2020 йил 12 мартдаги ишончнома асосида), жавобгар вакили В.Сахибов (раҳбар) иштирокида, очик суд муҳокамасида кўриб чиқиб, ИПКнинг 68, 118, 170, 176, 179-моддаларини қўллаб, суд

Қ А Р О Р   Қ И Л Д И :

Жавобгар “Nature Cotton” МЧЖнинг ишни кўришни кейинга қолдириш ҳақидаги оғзаки илтимосномасини қаноатлантириш рад этилсин.

Даъво аризасига қўшимча иш юритишга қабул қилинсин.

Даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар “Nature Cotton” МЧЖ ҳисобидан даъвогар “Жахонгир” ФХ фойдасига 212 682 462 асосий қарз, 9 500 000 сўм пеня ва 17 840 сўм почта харажати ундирилсин.

Жавобгар “Nature Cotton” МЧЖ ҳисобидан республика бюджетига 5 444 670,96 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъво аризасининг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Ҳал қилув қарори қонуний кучга киргандан сўнг ижро варақаси берилсин.

Мазкур ҳал қилув қарори устидан бир ойлик муддат ичида Тошкент шаҳар иқтисодий судига апелляция тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Судья

О.Гулямова

**ТОШКЕНТ ТУМАНЛАРАРО ИҚТИСОДИЙ СУДИ
СУД МУҲОКАМАСИ БАЁННОМАСИ**

Тошкент шаҳри   2020 йил 12 март   4-1001-2007/3482-сонли иш

Тошкент туманлараро иқтисодий суди, судья О.Гулямова раислигида, судья ёрдамчиси А.Бахиуллоев котиблигида, Тошкент вилояти Пискент туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгашининг даъвогар “Жахонгир” ФХ манфаатида жавобгар “Nature Cotton” МЧЖга нисбатан 225 224 807 сўм асосий қарз ва 45 044 961 жарима ундириши тўғрисидаги даъво аризаси ва унга илова қилинган ҳужжатларни очиқ суд муҳокамасида кўриб чиқмоқда.

Суд мажлиси Тошкент туманлараро иқтисодий суди биносида бўлиб ўтмоқда.

Суд мажлисида тарафлардан:

Тошкент вилояти Пискент туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши вакили О.Хайдаров (2020 йил 10 мартдаги 7-сонли ишончнома асосида);
даъвогар вакили А.Исоқов (2020 йил 12 мартдаги ишончнома асосида);

жавобгар вакили В.Сахибов (раҳбар) иштирок этмоқда.

Раислик қилувчи тарафлар вакиллариинг ваколатларини текшириб, унга Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 42-моддасида кўрсатилган ҳуқуқ ва мажбуриятларини тушунтирди.

Раислик қилувчи суд таркибига нисбатан раддиялар бор ёки йўқлигини сўради.

Рад қилиш ҳақида ариза берилмади.

Раислик қилувчи суд мажлисини очиқ деб эълон қилиб, қандай иш кўрилишини маълум қилди.

Раислик қилувчи суд таркибини эълон қилиб, уларга нисбатан раддиялар бор ёки йўқлигини сўради.

Рад қилиш ҳақида ариза берилмади.

Раислик қилувчи иш кўриш тартибини тушунтириб, далилларни текшириш жараёни бошлашдан олдин тарафлар вакилларида илтимоснома ва аризалар бор ёки йўқлигини сўради.

Жавобгар вакили:

- ҳурматли суд, мен яхши тайёрлана олмади, суд ажримини кеча олдим, суд мажлисини кейинга қолдириб туринг. Бундан ташқари, келишишга ҳаракат қиламиз.

Раислик қилувчи ишда иштирок этувчи шахслардан илтимосга муносабатини сўради.

Кенгаш вакили:

- суд мажлисини давом эттиришингизни сўрайман, суд мажлисини кейинга қолдиришига ҳожат йўқ, барча далиллар етарли

Даъвогар вакили:

- суд мажлисини давом эттиришингизни сўрайман, суд мажлисини кейинга қолдиришига ҳожат йўқ, барча далиллар етарли, мен солиқ ва бюджетдан бўлган қазларимни тўлашим керак.

Суд жойида маслаҳатлашиб, ажрим қабул қилди.

Раислик этувчи далилларни текширишга ўтишни эълон қилиб, далилларни текшириш тартибини тушунтирди ва сўзни Кенгаш вакилига берди.

Кенгаш вакили:

- Даъво аризасига қўшимча даъво аризаси тақдим этамиз, уни қабул қилишингизни сўрайман, даъво аризсини қўлаб-қувватлайман, ҳақиқатдан ҳам асосий қарздорлик мавжуд, қисман бўлсада қопланмади.

Раислик қилувчи Кенгаш вакилига саволлар бор ёки йўқлигини сўради.

Саволлар бўлмади.

Раислик қилувчи сўз навбатини даъвогар вакилига берди.

Даъвогар вакили:

- биз меҳнат қилиб, режани бажариб пахта топширдик, лекин ҳалигача пулларини олганимиз йўқ, қарзларимиз жуда кўп, даъво аризасини қўлаб-қувватлайман.

Раислик қилувчи даъвогар вакилига саволлар бор ёки йўқлигини сўради.

Саволлар бўлмади.

Раислик қилувчи сўз навбатини жавобгар вакилига берди.

Жавобгар вакили:

- даъво аризаси тўғри, қарздорлигимизни тан оламиз, мулкый қийинчилик сабабли ўз вақтида тўлай олмадик, биз ҳеч қачон бўйин товламаганмиз, рад этмаганмиз, ҳисоб рақамимиз кортотекада эди.

Раислик қилувчи далиллар текишириш жараёнини якунлаш ва суд музокарага ўтишдан олдин ишда иштирок этувчи шахсларда ариза ва илтимосномалар бор йўқлигини сўради.

Ариза ва илтимосномалар бўлмади.

Раислик қилувчи далиллар текишириш жараёнини якунлаш ва суд музокараларига ўтишни эълон қилиб, сўзни сўзни Кенгаши вакилига берди.

Кенгаши вакили:

- даъво аризасининг тўлиқ қаноатлантиришингизни сўрайман.

Раислик қилувчи сўз навбатини даъвогар вакилига берди.

Даъвогар вакили:

- даъво аризасининг тўлиқ қаноатлантиришингизни сўрайман

Раислик қилувчи сўз навбатини жавобгар вакилига берди.

Жавобгар вакили:

- пеняни камайтиришингизни сўрайман.

Раислик қилувчи алоҳида хонада қолишини эълон қилди.

Маслаҳатдан сўнг раислик қилувчи қарорнинг хулоса қисмини эълон қилиб, суд ММЧЖлисини ёпиқ деб эълон қилди.

Раислик қилувчи

О.Гулямова

Суд мажлиси котиби

А.Бахиуллов